

$$12 : 10 = \begin{cases} 2 : X = 1\frac{2}{3} & \text{mark po 48fr.} = 80 \text{ fr.} \\ 2 : X = 1\frac{2}{3} & \text{,, po 44fr.} = 73\frac{1}{3} \text{fr.} \\ 8 : X = 6\frac{2}{3} & \text{,, po 40fr.} = 266\frac{2}{3} \text{fr.} \end{cases}$$

$$10 \text{ mark: po 42fr.} = 420 \text{ fr.}$$

Sposób postępowania zupełnie jest podobny do wyżej podanych, dla tego przestajemy na wskazaniu operacji.

Dopełnienie wiadomości potrzebnych wszystkim tym którzy chcą prowadzić handel na sztaby złote lub srebrne.

4. Każdy który chce handlować złotem lub srebrem, powinien mieć zapas wiadomości ściągających się do tego rodzaju przemysłu, który z natury swój jest bardzo delikatny, dla tego właśnie chcąc przedmiot ten zrobić zupełniejszym, dodamy tu jeszcze niektóre uwagi.

Dotąd mówiliśmy właściwie o próbie monet francuzkich, lecz prócz tego są inne 3 prawne próby na roboty złotnicze i dwie na roboty srebrne to jest:

Na złote roboty.

1 ^{sza}	920	próby albo	22 $\frac{3}{4}$	karat.	} różnicą 3 tysią.
2 ^{ga}	840	„ „	20 $\frac{1}{2}$	„	
3 ^{cie}	750	„ „	18	„	

Na roboty srebrne.

1 ^{sza}	950	próby albo	11 dena.	10 ziarn	} różnicą 5 tysią.
2 ^{ga}	800	„ „	9 „	14 „	

Dwa są rodzaje wartości monet, wartość nominalna i wartość rzeczywista czyli wewnętrzna.

Wartość nominalną nadają rządy każdej sztuce monety w cyrkulacji będącej, a wartość wewnętrzną stanowi ilość złota lub srebra czystego w niej zawartego.

Lubo pierwsza z tych wartości w pewnym względzie jest dowolna, jednak w każdym systemacie monetarnym dobrze zrozumianym, powinna odpowiadać wartości rzeczywistój.

Albowiem rząd mógłby w prawdzie oznaczyć np. że sztuka 5 franko: będzie warta 7; zamiast 5, lecz pomimo to: kurs tejże samej sztuki w handlu nie będzie wyższy nad jej próbę i wagę, to jest nad wewnętrzną wartość która jest niezmienną gdyż niezależy ani od czasu, ani od miejsca, ani od okoliczności.

Zdarza się jednak niekiedy że płacą w handlu więcej nad rzeczywistą wartość za niektóre monety złote i srebrne jak np. quadruple i piastry hiszpańskie. Lecz to wypływa z operacji czasowych w których negocjanci znajdują jeszcze korzyść, płacąc wyżej jak są warte te monety, aby je później przesłać do kolonji, ponieważ tam używają ich na zakupienie towarów, za których w wszelki inny sposób odbyta wypłata stałaby się uciążliwszą.

Ponieważ w monetach srebrnych i złotych niema się żadnego względu na metal, który wchodzi w ich skład jako aliaż, wartość więc ich polega na wadze czystego metalu.

Podług wartości złota i srebra w bitych monetach, wypada: że rząd powinienby płacić za kilogramm czystego złota, to jest złot. $\frac{1}{1000}$. 3441 fr. 44 $\frac{111}{1000}$.

a srebra czystego . . . 222 fr. 22 $\frac{332}{1000}$.

gdyby niepobierał poprzednio pewnego na monetach podatku.

Ten podatek, który dawniej był znany pod nazwiskiem *seigneurage* we Francji, dziś ogranicza się, na kosztach fabrykacji podług postanowienia rządowego, w roku 1803, 28 Marca jak następuje:

Na kilogramie	{	złota czystego . . .	10 fr.
		złota próby menniczn:	9
		srebra czystego . . .	3
		srebra próby menniczn.	3, 33 $\frac{33}{100}$;

Biorąc powyższe liczby za zasadę; stosownie do rozmaitych prób, zniża się ten podatek, wprzód jednak odtrącając *affinage*, który to *affinage* płaci się na materjach złotych i srebrnych próby niższej od 900^{tój}.

Stosunek między złotem a srebrem jest rozmaity w każdym kraju. Aby go znaleźć, potrzeba podzielić cenę kilogrammu złota czystego przez cenę kilogrammu srebra czystego, niemając żadnego względu ani z jednej ani z drugiej strony na koszt fabrykacji.

We Francyi złota czystego kilogram jako wyżej powiedziano wart jest 3444 fr. 44 $\frac{44}{100}$; a srebra czystego kilogram 222 fr. 22 $\frac{22}{100}$ złąd wnosimy, że jeden kilogram złota wart jest 15 $\frac{1}{2}$ kilogramma srebra.

Ztój zasady wypada jeszcze: że koniecznie taki sam jest stosunek jakiegokolwiek wagi złota, np. jednego kilogr. do pewnej liczby kilogrammów srebra, która jój odpowiada co do wartości; jaki jest stosunek ceny kilogramu srebra do ceny kilogrammu złota i odwrotnie; tak dalece: że srebro może służyć za miarę wartości złota i odwrotnie.

I tak we Francji:

1. kilogr. złota: 15 $\frac{1}{2}$ kilogr. srebra = 222 fr. 22 $\frac{22}{100}$: 3444 fr. 44 $\frac{44}{100}$ kładąc średnie na miejscu skrajnych.

222 fr. 22 $\frac{22}{100}$: 3444 fr. 44 $\frac{44}{100}$:: 1 kilogr. złota: 15 $\frac{1}{2}$ kilogr. srebra.

A zatem we Francji złoto warte jest 15 $\frac{1}{2}$ razy tyle co srebro. W Hiszpanji i Portugalji . 16 } dtl. blisko
W Berlinie 13 }

Rozmaite różnice pod tym względem w Europie dają za cenę średnią między złotem a srebrem około 14 $\frac{1}{2}$.

To założywszy, łatwo osądzić jak jest ważną rzeczą dla każdego negocjanta, również jak dla każ-

dego który prowadzi handel na metale drogie, poznać stosunek jaki zachodzi między złotem a srebrem wszystkich krajów.

Albowiem, jakto dopiero widzieliśmy, tenże sam kilogram złota, wart jest kilogramów 16 srebra np. w Hiszpanji a 13 tylko w Berlinie, a zatem korzystniej jest dla mnie być zapłaconym srebrem w Hiszpanji a złotem w Prusach, ponieważ za 16 kilogram: srebra odebranego w Hiszpanji mogą nabyć w Prusach 1 kilogram, więcej 230 gramów złota, a za jeden kilogram złota odebrany w Prusach otrzymam przeciwnie 16 kilogr: srebra w Hiszpanji.

*Nazwiska i podziały nowych miar i wag.
Miary linijne czyli długości.*

5. Metr jest główną jednością linijną i równa się 3, ^{stóp}0784440.

Jednostka z dziesięciu metrów nazywa się	<i>décamètre.</i>
Jednostka z 100	<i>hectomètre.</i>
Jednostka z 1000	<i>kilomètre.</i>
Jednostka z 10000	<i>myriamètre.</i>
Jednostka 1	<i>mètre.</i>
Jednostka 10 razy mniejsza	<i>decimètre.</i>
Jednostka 100	<i>centimètre.</i>
Jednostka 1000	<i>milimètre.</i>

UWAGA. Obwód ziemi wynosi 9000 mil zwyczajnych francuzkich nowych (*lieues*), których idzie 25 na stopień; a ponieważ *mètre* jest dziesięcio - milionową częstką czwartej części południka ziemskiego, zład wypada że obwód ziemi ma w sobie 4,000 myrjametrów, a témsamém że 4 myrjametry równają się 2 *lieues* i 1; z których 25 idzie na stopień. Mila francuz-